

גליה פרדקין

“זמן – זמן חי, זמן נשכח, זמן משותף.”

מה מביא הזמן – התפוררות? עפר ואפר?

הזיכרונות שלי עוזרים לי לחיות בהווה ואני רוצה לשמר אותם

אני אסירה של רגשותיי. את חייבת לספר את הסיפור שלך, ואת חייבת לשכוח את הסיפור שלך.

את שוכחת וסולחת. זה משחרר אותך.”

לואיז בורזואה

תהליך היצירה הינו מסע אל הלא נודע, בו המסע עצמו הינו המטרה, הוא מהווה את המהות אשר ממנה נשזרים החושים שמהווים את היצירה. החוויה הנרקמת במהלך החזרות הינה חוויה של מסע המניע את היוצאים אליו פנימה והחוצה, ע"י תהליך של הרכבה ופירוק מתוך החומרים, הדמויות והזיכרונות שעולים ממנו. הוא דורש נמישות, תעוזה והתמסרות.

המופע נוצר בשיתוף פעולה עם שתי יוצרות/ בובנאיות: אורית ליבוביץ-נוביץ ורויטל גריך, שעבדתי אתן בעבר וביימתי אותן בשתי הצגות ילדים, תופר החלומות והתיאטרון של אמיליה. נוביץ-ליבוביץ היא בוגרת בצלאל, בובנאית, אומנית רב-תחומית, וגריך הינה בובנאית, מספרת סיפורים וסטודנטית לפסיכודרמה. שתיהן הקימו את FixTwist, יצרו והופיעו בפסטיבלים בארץ ובעולם.

במפגש הראשון, הן שיתפו אותי ברעיון שלהן שכלל הפעלת בובות ומסכות. המסכה/ בובה המסוימת שהראו לי העלתה בי מייד את המחשבה שהן עצמן יהיו ה"בובות" ואלה שיהיו עם המסכות, הרגשתי שהטלתי "פצצה" – למעשה הצעתי להן לצאת מהאזור המוכר להן, להיכנס לעולם התנועה והתת-מודע ולאפשר לעצמן ללכת יחד למרחב חדש ולראות לאן זה יוביל אותנו.

תהליך היצירה נמשך כחצי שנה, בה נדרשו היוצרות ללמוד את שפת התנועה ולשכלל את יכולותיהן, להשיל את המסכות המגדירות אותן – את הפרסונה, טרם יעטו על עצמן את המסכות הקונקרטיים, אשר גם אותן ישילו בהמשך העבודה. מהשלב הטכני עברנו לשלב בו שילבנו בין עבודה תנועתית לבין הדימויים והנושאים שעלו. תרגול העבודה כלל נושא של ניגודים, יחסי כוחות, אחדות ונפרדות, הפעלה, שחרור והחזקה, משיכה, דחייה וחקירה של תהליך ההתהוות וצמיחה בין סובייקט לאובייקט ובין נפש לחומר, בין רבדים פנימיים לחיצוניים, מה שיצר אינטימיות עוצמתית בין שתיהן. העבודה עם שתי נשים באינטימיות כזו יכולה להתפרש כיחסים בין האנימה לאנימוס (הצד הגברי והנשי שיש בכל אחד מאתנו, בין זוגות, בין אם לבתה) ונושאת ארכיטיפים שונים.

בחזרות התמקדנו בחקירה של תהליך – התהוות וצמיחה, כשהדגש הושם על השלב המשמעותי של אמצע החיים – "שלב המאופיין באינדיבידואליזם של העצמי, באמצעות האינטגרציה של החלקים המנוגדים של האישיות עד לזקנה כדעיכה בלתי נמנעת" (יונג, מעשה ביצירה, ריבה פרי). בסוף כל חזרה כתבנו רשימת אסוציאציות של התחושות והדימויים שעלו בנו – חבל טבור, התרה, גולמי, מטמורפוזה, להיבלע, רעד, תשוקה, התפרקות, התקלפות, שחזור, חמלה, קמילה,

“גרמת לי לצאת למסע ביחד אתכן לגלגול החיים, המסע שלנו כבני-אדם.”
“בראשית, מסע בלתי מוזהה. ערימה. נושא מוזיקלי שחוזר על עצמו. אור שאינו מאפשר הבנה. תנועה איטית. החומר חי? תנועה איטית מובילה לתהליך היפרדות. ידיים ורגליים מפרקות קשרים. שניים, שתיים, היפרדות. כבלים, חוטים, קשרים נפרדים, תנועה עצמאית, חיים נפרדים. אינטימיות זהירה מביאה למשחקי שליטה. מחזור חיים המוביל להסכמה למצב שונה – דומה. ערסול וערבול קרוב ובתוך. חיים, משחק, מוות. פרק נשלם” (אבי הדרי – מטפל, מדריך ויועץ בכיר בדרמה תרמיה, גשטליסט ובמאי תיאטרון).

בבוקר של יום ההופעה, התלמידים חיכו לי בסטודיו, בעודם מתאמנים על הריקוד, מרוגשים מאוד. הם לבשו את התלבושות הצבעוניות של הריקוד, חצאיות, מכנסיים וגופיות בצבע כחול. עשינו ראן והתקבצנו בפתח האולם. באולם אין קלעים אלא פתח אחד שדרכו נכנסים להופיע. כשהגיע תורם להופיע, הם נכנסו לבמה וחיכו למוזיקה בעודם יפים וזוהרים. המוזיקה החלה והם רקדו, בלבול פה, בלבול שם. למען האמת, באותו בוקר החזרה בסטודיו הייתה מוצלחת בהרבה, אבל הם תלמידים ואנחנו בתהליך, עם זאת הבטתי בהם נאה.

לאחר ההופעה, עדינה, אחת התלמידות המובילות בכיתה י', יצאה מהמופע מאוכזבת. היא חשה שהתבלבלה תוך כדי ההופעה וחששה מאוד לפגוש את קרובי משפחתה שהיו בקהל. ניסיתי לעודד אותה אך ללא הועיל. לשמחתי, הם חזרו לשיעור אחרי כמה שעות עם חיוך גדול כי קיבלו תגובות מצוינות על הריקוד מהמורים והאורחים. מול גדול, הרגשתי שהאמן חזר אליהם ונוכל להמשיך בשיעורים כרגיל מבלי שהמוטיבציה שלהם לעבוד תיפגע.

אני מרימה את המבט מהמחשב ומביטה בנוף הנגלה אל"י מהחלון, המרחבים שנפרשים בדרך בין קריית גת ללהבים רהט, הנוף המפתיע של המרחב הפתוח משכיל להסתיר יומרות של בנייה וזימות, ואדי ושבייל גישה.

חצר בית הספר – המקום נראה לי מתאים להופעת מחול. אני חושבת שחצר בית הספר היא אחד הנורמים שהתחברתי לבית הספר והחלטתי ללמד. מרגש רחב ידיים, פתוח, מעליו שמיים כחולים שמשותף לכל כיתות בית הספר מכיתה א' ועד י"ב, מרחב שתחום בשלוש יחידות מבנים בני קומה אחת שיוצרים צורה של מרובע. בהפסקות בחצר מתקיימת פעילות משחק. כל פעם שאני עוברת שם במהלך ההפסקה אני עומדת בצד ומתבוננת בצורות הכוריאוגרפיות, שנוצרות בתנועת התלמידים המשחקים. משחק אחד שבניו כולו ממשבצות בצבעים שונים שצבועים על הרצפה העשויה בטון. כללי המשחק הם להניח כל איבר (כף יד, רגל, אגן וכו') על משבצת בצבע אחר. לדוגמה כף הרגל באדום היד בירוק וכו'. המשחק הזה יוצר צורות כל כך מגוונות עם הגוף ומרחיב את היכולת התנועתית, לגוף אפשרויות רבות כדי להתנועע, ועם זאת, יוצרות שילובים קבועים. שוב ושוב בולטות התבניות והמשחקים כמהלך שמרכיב שפה ומבנה. "במשחק, ואולי בו בלבד, הילד או המבוגר חופשיים להיות יצירתיים". מההתבוננות שלי על תאוריה זו, אני מסיקה כי כולנו בעלי כושר לשחק, הרי כבר מהילדות חוונו משחק, כל אחד, ילד או מבוגר, על פי החוויה שלו. מאחר שכולנו, כיחידים, ילדים או בוגרים, בעלי יכולת לזהות משחק, תבנית וריטואל, ושוב התבניות והמשחקים הם ההשראה שלנו.

חשוב היה לי לנשר בין שני המציאויות, ככוריאוגרפית, שלרוב חיה ופועלת בתל-אביב ובחוץ לארץ, ומרכזת מנמת מחול בתיכון אחווה בדימונה. כיוון שחשוב לי לקרב את התלמידים לכל עשייה עכשווית מקומית של מחול, הזמנתי את כל תלמידי המגמה למופע *חחח.דוט.קום*, שנערך בסוון דלל. התלמידים, בליווי צוות בית הספר, מנהלת בית הספר, הגב' מילה פישלביץ, הגיעו למופע ויצאו מרוגשים, הריעו לרקדנים ושאלו שאלות רבות. הדיאלוג המשיך בכיתה, והיום אני גם המורה שלהם, אבל הם למדו עליי כבר מהמופע שהם צפו בו.

ביבליוגרפיה

בנימין, ולטר. 1928. *מבחר כתבים כרך א: המשוטט*. תרגום: דוד זינגר. הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 2013.

הערות שוליים

¹ ויניקוט, עמ' 79, 2001.

רונית זיו היא כוריאוגרפית, רקדנית ומייסדת אנסמבל רונית זיו החל משנת 1998. כיהנה כמנהלת אמנותית בהרמת מסך במשך ארבע שנים 2010-2013, זוכת פרס כוריאוגרף צעיר לשנים 2002, 2005. מרצה אורחת בקלרמונט קולג' בקליפורניה ובלימודי התואר השני באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. בעלת תואר שני מ.א. מאוניברסיטת תל-אביב. יצירתה החדשה *חחח.דוט.קום* זכתה במקום הראשון בתחרות של שבוע המחול בתיאטרון הפרינג' בבאר שבע.

גולמיות - הומאז' ללואיז בורז'ואה (Louis Bourgois)

גולמיות מאת גליה פרדקין, רקדניות: אורית ליבוביץ-נוביץ' וחויטל נריך, צילום: נטשה שחנס | Cocoons by Galia Fradkin, dancers: Orit Leibovitz Novitch, Revital Grich, photo: Natasha Shakhnes

ודעיכה, נסיסה ומוות וחזרה לחומר הגלם הראשוני שממנו ייוצר משהו חדש. באמצעות החומר רצינו להשאיר את הדמויות ואת היחסים ביניהן לא מוגדרים ומאפשרים לצופה פרשנות מעולמו הפנימי, מתוך דימויו, זיכרונותיו וחיבורו לחבל הטבור שלו עצמו.

צורת עבודה זו יצרה שני עולמות מקבילים – אני, הבמאית, יכולתי לראות (תרתי משמע) את המהלך כמהלך של לידת יצירה מחומר גלם לניבוס ודעיכה עד היצירה הבאה, ואילו המבצעות חוו עולם דימויים וזיכרונות מעולמן הפנימי, תחושותיהן והיחסים ביניהן. כאשר שתי הדמויות הן גלגולי צורה באותו גוף – גוף רב איברים מתגבש ומתפרק. גם הכוריאוגרפיה הייתה מינימליסטית ואיטית במיוחד, על מנת ליצור תהליך ארוך בקצב "אמיתי", ועם זאת בפרק זמן קצר. ולכן המוזיקה שנבחרה נשאה אופי מדיטטיבי, לא כופה את עצמה (Stephan Micus) שיילה צ'אנדרה, יצרה תחושה של בריאה.

בחלקה השני של היצירה בחרתי במוזיקה של אבי בללי, שלקחה אותנו למסע בזמן לא מוגדר, תחושה של פלנטה אחרת. הבחירה במוזיקה ששוברת את שני החלקים

הזדקנות, לידה, רחם, בשר, דם, חיבור, פחדים, זיכרון, איברים, אדמה, הקאה, התחלקות, התפוררות, תאים ועוד.

בתקופה החזרות הגענו לתערוכה של לואיז בורז'ואה "שניים" (מוזיאון תל-אביב, ספטמבר 2017), (עבודות שחלקן היוו השראה עבורנו כבר בתחילת העבודה בינינו) בתערוכה נחשפנו למגוון רחב של עבודותיה. נדהמנו להיווכח עד כמה העבודה שלנו מתכתבת עם העבודות שלה – צורות התקשרות בין אם לבתה, בין אישה לעולם הסובב אותה, בין האובייקט לחלל, בין חפצים לחומר. התערוכה מיקדה את האמירה שלנו לכדי תמצית וצמצום במהלך החזרות הלכנו והצטמצמו למינימליזם, כך שוויתרנו על חלקים של בובות מסכות שהתחלנו אֵתן, והתמקדנו בעבודה עם חומר, מסכות מונוכרומטיות חסרות מימיקה ובגד.

בהשראתה הפכנו את החומר שעבדנו אתו למעין חבל טבור המעורר דימויים שונים, מורכב מאיברים פנימיים ומהווה את חומר הגלם העיקרי, השתמשנו בחומר לניבוס הצורות, הדמויות והדימויים השונים, כאשר בסיום התהליך החומר מושל ומתגלה הגוף במערומיו, בחוסר שלמותו – התקלפות, הזדקנות, התפוררות

האלמנט הבימתי

האלמנט היחיד במופע תפור במקטעים שונים ורבים של בדים מונוכרומטיים, יש שרואים בו מעיים, נחש, חבל טבור, חוט מקשר, והוא פתוח לכל לפרשנות או דימוי שהצופה רואה בעיני רוחו. הוא מהווה את הסביבה הבימתית, חי, פועם, מופשט, ועם זאת קונקרטי, היצירה נבראת מתוכו, יוצאת ממנו, נאחזת בו וחוזרת אליו. כבר בתחילת העבודה היה ברור לנו שאנו זקוקות לחומר שיחבר בינינו, חשבנו על חומר בעל איכות אלסטית, רצועה, חבל נמתח. לאחר מכן, עלה הרעיון שנהיה בתוך בגד – "מעיל" אבסטרקטי משותף, אך לאחר ביקורנו בתערוכה "שניים" של לואיז בורזיאה הכול התחבר.

האלמנט החל להיווצר, לאט לאט הובנה המורכבות שלו, מה עליו להכיל – כל חלק ממנו הוא תהליך אישי וקבוצתי שעברנו במהלך החזרות: הוא מכיל רגש, כאב, הכלה, הסתרה, ליפוף, רכות, שלוחה, פיצול, קשר, קצב, זמן, תנועה, אינטימיות, טקסטורה. תהליך יצירתו ליווה את העבודה לכל אורכה, הוא הלך והתארך מחזרה לחזרה, עוד מקטע, עוד שלוחה, התפרים הרבים שנתפרו לאורכו הן למעשה כתב סתרים – רישום, המתעד תהליך, מעין יומן אישי, גם כיום התהליך נמשך, התפרים/ הכתב עדיין נכתבים.

גליה פרדקין, ילידת תל עדשים, מטפלת בתנועה, כוריאוגרפית, במאית ומורה לתנועה במסגרת בית הספר לאומניות הבמה. יצרה ל"גוונים במחול", "הרמת מסך" והצגות תיאטרון שהופיעו בארץ ובחוץ לארץ, הינן: *ללוש*, *רוקה סדריני*, *לה מריפוסה*, *אהבת שבע הבובות ואהבתי הראשונה*.

הראשונים בסוף היא תולדה של משהו חדש שנוצר, שונה, אופטימי ומרגש. אבי בללי – זמר, בסיסיסט, מלחין פסקולים, סולן להקת "נקמת הטרקטור" (מ'1988) ומפיק מוזיקלי.

תהליך העיצוב

בעקבות שינוי התפיסה הראשונית, בה היינו אמורות להיות מפעילות (בובות), והמעבר להיותנו הדמויות עצמן – הגענו להבנה כי גם אנו מהוות חומר גלם – גולמיות, חלק אינטגרלי מהחומר, נמצאות באינטראקציה תמידית עמו. התאמה לשפה הייצוגית של החומר, הבגד שלנו נבנה משכבות מונוכרומטיות, עיוותי הגוף שאנחנו לובשות בבסיס הבגד נותנות את צורת ה"חומר" – גוף לא סימטרי שלא עונה על ההגדרה של אידאל היופי או ה"נורמטיביות" של תפיסת הגוף. השכבה השלישית והעליונה עשויה טלאים תפורים של גרבי ניילון שקופים היוצרים משחק של גוונים – כהות מול שקיפות, חלקם מתקלף, חלקם נמתח. שכבת הגרביונים נוטה להישחק ולהיקרע, בין מופע למופע, לפיכך הבגד נמצא בשינוי מתמיד – מתוססות אליו שכבות, תפרים והוא מעין ארכיון המתעד את התהליך המתמשך.

בהתחלה, עבדנו עם פנים גלויות, אך ככל שהתקדמנו הבנו שהפנים שלנו בעלות אפיון מסוים המזוהה עם כל אחת מאתנו, נוכחות שלא השתלבה כראוי עם החומר, הפנים הגלויות שברו משהו בסימביוזה בין הדמויות לחומר – התוצאה הסופית היא כסות מלאה הכוללת מסכה קדמית ואחורית העשויות מלטקס ומהוות "עור שני" היוצר דיאלוג הרמוני עם יתר הגוף והחומר, בהמשך על המסכות הקבועות הללו התווספו המסכות המתקלפות, וכן כפפות וגרביים שהתחברו לחלקים השונים של הבגד.

Cocoons by Galia Fradkin, photo: Natasha Shakhnes

גולמיות מאת גליה פרדקין, צילום: נטשה שחנס